

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
Μάθημα Κατεύθυνσης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

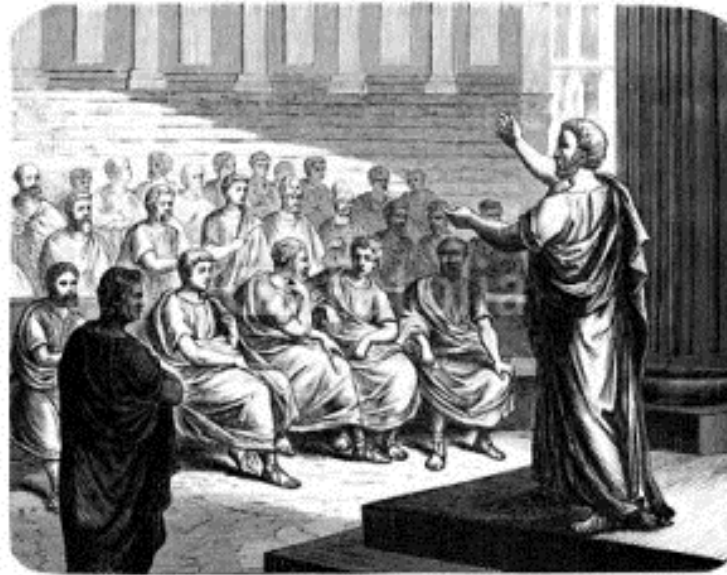
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Μάθημα Κατεύθυνσης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, Β' ΛΥΚΕΙΟΥ,
ΜΑΘΗΜΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

Συγγραφική ομάδα:

Μαρία Πιτζιολή, Φιλολόγος, Λειτουργός Π.Ι.
Ευτυχία Πιπονίδου, Φιλολόγος, Λειτουργός Π.Ι.
Νικολέτα Γεωργίου, Φιλολόγος
Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Συνεργασία:

Ιωάννα Τσιλιγιάννη, Φιλολόγος, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Συντονισμός εργασιών:

Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Εποπτεία:

Δρ Ειρήνη Ροδοσθένους, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Σύνδεσμος Επιθεωρήτρια για τα Αρχαία Ελληνικά
Δρ Πόλα Χατζηνεοφύτου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Επιστημονική εποπτεία:

Δρ Μαρία Οικονομίδου, πρώην ΠΛΕ

Σχεδιασμός εξωφύλλου:

Χρύσης Σιαμμάς, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Επιμέλεια έκδοσης:

Μαρίνα Αστρα Ιωάννου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Συντονισμός έκδοσης:

Χρίστος Παρπούνας, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Δειγματική έκδοση: 2016

Ανατύπωση 2017

Εκτύπωση: Printco Manufacturing & Trading Ltd

ISBN: 978-9963-54-024-2

© **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ**

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου/διδακτικού υλικού που καλύπτεται από πνευματικά δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού / Υ.Α.Π.

ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ η χρήση του αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς, στο πλαίσιο των μαθημάτων στα σχολεία.

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

Περιεχόμενα

	Σελίδες
Λυσίου, <i>Υπὲρ τοῦ ἀδυνάτου</i> , §1–3	3
Ἄνδοκίδου, <i>Περὶ τῶν μυστηρίων</i> , §1-2,8	7
Ἴσοκράτους, <i>Ἄρεοπαγίτικος</i> , §80-81	11
Λυσίου, <i>Υπὲρ τοῦ ἀδυνάτου</i> , §4-7	14
Δημοσθένους, <i>Περὶ συντάξεως</i> , §28-31	19
Δημοσθένους, <i>Κατὰ Φιλίππου Δ'</i> , §29-30	24
Ἴσοκράτους, <i>Φίλιππος</i> , §145-147	27
Δημοσθένης, <i>Περὶ τῶν ἐν χερρονήσῳ</i> , §48-49	31
Λυσίου, <i>Κατὰ Ἀλκιβιάδου λιποταξίου (Α)</i> , §11-13	35

Λυσίου, Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου, §1–3

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Πρόκειται για δικανικό λόγο που εκφωνήθηκε από έναν ανάπηρο, ο οποίος έπαιρνε επίδομα από την πόλη για τη σωματική του αναπηρία. Η πόλη στήριζε τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού με επιδόματα. Ο ανάπηρος κατηγορήθηκε από έναν συμπολίτη του ότι άδικα έπαιρνε το επίδομα αναπηρίας. Με τον ρητορικό αυτό λόγο, απευθυνόμενος στη Βουλή των Πεντακοσίων, ο ανάπηρος προσπαθεί να αντικρούσει τις κατηγορίες και να διατηρήσει το δικαίωμα να λαμβάνει το ετήσιο χρηματικό επίδομα αναπηρίας.

B. Κείμενο - προοίμιο §1–3:

§1 οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὦ βουλή, τῷ κατηγορῶ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν ἐφ’ ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδείξαι ψευδόμενον, ἑμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου: διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνου. §2 καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ οὐς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; εἰ μὲν γὰρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ—. εἰ δ’ ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται, ψεύδεται: διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πώποτε ἐχρησάμην αὐτῷ. §3 ἤδη τοίνυν, ὦ βουλή, δηλὸς ἐστὶ φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾶ τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης. καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὦ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῆ συμφορᾶ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;

Γ. Λεξιλόγιο:

παρασκευάζω τὸν ἀγῶνα= ετοιμάζω δίκη

λόγον δίδωμι= λογοδοτώ

εἴληφα πρκ. του λαμβάνω

ἐλεῶ = αισθάνομαι ἔλεος, λυπούμαι κάποιον

ἀποσχέσθαι απρ. αορ β' μ. φ. του ἀπέχω + γεν.

πονηρία = κακή πράξη

ἐπιτήδευμα = προτέρημα

ἰάομαι-ῶμαι = θεραπεύω, γιατρεύω

διοίσω μελ. του διαφέρω

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ᾧ βουλή, τῷ κατηγορῶ,

α-πρότ

ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί.

ὅτι(αιτ)-πρότ

πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν

μτχ φρ(επιρ)

ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην,

ἐφ' ἧς(αναφ)-πρότ

νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα.

α-πρότ

καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ

τοῦτον **μέν** ἐπιδείξαι ψευδόμενον,

μτχ φρ(κατ)

ἐμαυτὸν **δὲ** βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον

ἢ

φθόνου ·

διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος **α-πρότ**
ἢ
διὰ φθόνον.

Καίτοι

ὅστις τούτοις φθονεῖ

ὅστις(αναφ)-πρότ

οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι,

οὓς(αναφ)-πρότ

τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας;

α-πρότ

εἰ μὲν γὰρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ, ---.

εἰ(υποθ)-πρότ

εἰ δ' ὥς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται,

εἰ(υποθ)-πρότ

ψεύδεται:

α-πρότ

διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλω

οὔτε ἐχθρῷ πώποτε ἐχρησάμην αὐτῷ. **α-(γὰρ)πρότ**

ἤδη τοίνυν, ὦ βουλή, δηλός ἐστι φθονῶν,

α-πρότ

ὅτι

ὅτι(αιτ)-πρότ

τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾶ **μτχ φο(επιρ)**

τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης.

καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὦ βουλή,

α-πρότ

τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι.

εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῆ συμφορᾶ

καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω

εἰ(υποθ)-πρότ

καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω,

εἰ(υποθ)-πρότ

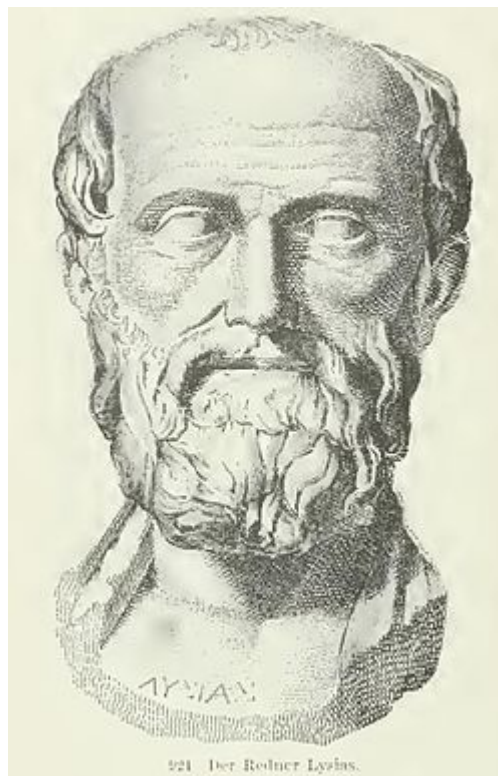
τί τούτου διοίσω;

α-πρότ

Ε. Εργασία:

Να ερμηνεύσετε τις πιο κάτω αρχαίες φράσεις με τη βοήθεια του/της καθηγητή/τριας σας. Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας τις φράσεις, να καταγράψετε προτάσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να ενταχθούν στο προοίμιο ενός ρητορικού λόγου:

- μη μου ἄπτου
- ἀποδιοπομπαῖος τράγος
- ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω
- οὐδέν κακὸν ἀμιγές καλοῦ
- εἰσάγει καινὰ δαιμόνια

Ανδοκίδου, Περί τῶν μυστηρίων, §1-2,8

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Πρόκειται για ρητορικό λόγο, που εκφωνήθηκε περίπου το 391/390 π.Χ. και με τον οποίο ο Ανδοκίδης αντικρούει τις κατηγορίες για ασέβεια και για παραβίαση του διατάγματος του Ισοτιμίδη. Ο Ανδοκίδης είχε κατηγορηθεί για τη διακωμώδηση των μυστηρίων στην υπόθεση με τον ακρωτηριασμό των Ερμαϊκών Στηλών, που συγκλόνησε την Αθήνα το 415 π.Χ. και είχε φυλακιστεί και εξοριστεί. Σύμφωνα με το διάταγμα του Ισοτιμίδη, απαγορευόταν στους ασεβείς να εισέρχονται σε ιερά και να παρευρίσκονται στα Ελευσίνια Μυστήρια.

Το προοίμιο του λόγου του είναι εκτενές, καλύπτοντας συνολικά δέκα παραγράφους, από τις οποίες θα μας απασχολήσουν μερικές πιο κάτω.

B. Κείμενο - προοίμιο:

[1] Τὴν μὲν παρασκευὴν, ὧ ἄνδρες, καὶ τὴν προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν, ὥστ' ἐμὲ κακῶς ποιεῖν ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως, ἐξ ἀρχῆς ἐπειδὴ τάχιστα ἀφικόμην εἰς τὴν πόλιν ταυτηνί, σχεδόν τι πάντες ἐπίστασθε, καὶ οὐδὲν δεῖ περὶ τούτων πολλοὺς λόγους ποιεῖσθαι· ἐγὼ δέ, ὧ ἄνδρες, δεήσομαι ὑμῶν δίκαια καὶ ὑμῖν τε ῥάδια χαρίζεσθαι καὶ ἐμοὶ ἄξια πολλοῦ τυχεῖν παρ' ὑμῶν. [2] καὶ πρῶτον μὲν ἐνθυμηθῆναι ὅτι νῦν ἐγὼ ἤκω οὐδεμιᾶς μοι ἀνάγκης οὔσης παραμεῖναι, οὔτ' ἐγγυητὰς καταστήσας οὔθ' ὑπὸ δεσμῶν ἀναγκασθεῖς, πιστεύσας δὲ μάλιστα μὲν τῷ δικαίῳ, ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῖν, γνῶσεσθαι τὰ δίκαια καὶ μὴ περιόψεσθαι με ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν διαφθαρέντα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον σώσειν δικαίως κατὰ τε τοὺς νόμους τοὺς ὑμετέρους καὶ τοὺς ὅρκους οὓς ὑμεῖς ὁμόσαντες μέλλετε τὴν ψῆφον οἴσειν.

[...]

[8] Σκοπῶ μὲν οὖν ἔγωγε, ὧ ἄνδρες, πόθεν χρὴ ἄρξασθαι τῆς ἀπολογίας, πότερον ἐκ τῶν τελευταίων λόγων, ὡς παρανόμως με ἐνέδειξαν, ἢ περὶ τοῦ ψηφίσματος τοῦ Ἰσοτιμίδου, ὡς ἄκυρόν ἐστιν, ἢ περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ὄρκων τῶν γεγενημένων, εἴτε καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξω τὰ γεγενημένα. ὁ δὲ με ποιεῖ μάλιστα ἀπορεῖν, ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ, ὅτι οὐ πάντες ἴσως ἐπὶ πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις ὁμοίως ὀργίζεσθε, ἀλλ' ἕκαστός τι ὑμῶν ἔχει πρὸς ὃ βούλοιο ἂν με πρῶτον ἀπολογεῖσθαι· ἅμα δὲ περὶ

πάντων εἰπεῖν ἀδύνατον. κράτιστον οὖν μοι εἶναι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάσκειν πάντα τὰ γενόμενα καὶ παραλείπειν μηδέν. ἂν γὰρ ὀρθῶς μάθητε τὰ πραχθέντα, ῥαδίως γνώσεσθ' ἃ μου κατεψεύσαντο οἱ κατήγοροι.

Γ. Λεξιλόγιο:

παρασκευή = προετοιμασία

κακῶς ποιῶ = βλάπτω

ἦκω = ἔχω ἔλθει εδῶ: ἔχω παρουσιαστεί στο δικαστήριο

καθίσταμαι + αιτ = διορίζω κάποιον

περιοράω-ῶ = παραβλέπω εδῶ: ανέχομαι, επιτρέπω

διαφθείρομαι ὑπό + γεν = εξοντώνομαι

ἐρῶ μελ. του λέγω

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[1]

Τὴν μὲν παρασκευὴν, ὧ ἄνδρες,

καὶ

τὴν προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν,

ὥστ' ἐμὲ κακῶς ποιεῖν ἐκ παντὸς τρόπου,
καὶ δικαίως
καὶ ἀδίκως, ἐξ ἀρχῆς

ὥστ'(συμπ)-πρότ

ἐπειδὴ τάχιστα ἀφικόμην εἰς τὴν πόλιν ταυτηνί,

ἐπειδὴ(χρον)-πρότ)

σχεδόν τι πάντες ἐπίστασθε,

α-πρότ

καὶ

οὐδὲν δεῖ περὶ τούτων πολλοὺς λόγους ποιεῖσθαι·

α-πρότ

ἐγὼ δέ, ὧ ἄνδρες, δεήσομαι ὑμῶν δίκαια καὶ ὑμῖν τε ῥάδια χαρίζεσθαι

α-πρότ

καὶ ἐμοὶ ἄξια πολλοῦ τυχεῖν παρ' ὑμῶν.

[2]

καὶ πρῶτον μὲν ἐνθυμηθῆναι

α-πρότ

ὅτι νῦν ἐγὼ ἦκω

ὅτι(ειδ)-πρότ

οὐδεμιᾶς μοι ἀνάγκης οὔσης παραμεῖναι, **μτχ φρ(επιρ)**

οὔτ' ἐγγυητὰς καταστήσας **μτχ φρ(επιρ)**

οὔθ' ὑπὸ δεσμῶν ἀναγκασθεῖς, **μτχ φρ(επιρ)**

πιστεύσας **δ** ἐ μάλιστα μὲν τῷ δικαίῳ, **μτχ φρ(επιρ)**
ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῖν,
γνώσεσθαι τὰ δίκαια
καὶ
μὴ περιόψεσθαι με ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν διαφθαρέντα,
μτχ φρ(κατ)

ἀλλὰ
πολὸν μᾶλλον σώσειν δικαίως κατὰ τε τοὺς νόμους τοὺς ὑμετέρους
καὶ
τοὺς ὄρκους
οὓς **οὓς(αναφ)-πρότ**
ὑμεῖς ὁμόσαντες **μτχ φρ(επιρ)**
μέλλετε τὴν ψῆφον οἴσειν.

[...]

[8]

Σκοπῶ μὲν οὖν ἔγωγε, ᾧ ἄνδρες, **α-πρότ**

πόθεν χρῆ ἄρξασθαι τῆς ἀπολογίας, **πόθεν(πλ.ερ)-πρότ**

πότερον ἐκ τῶν τελευταίων λόγων, **πότερον(πλ.ερ)-πρότ**

ὡς παρανόμως με ἐνέδειξαν, **ὡς(ειδ)-πρότ**

ἢ περὶ τοῦ ψηφίσματος τοῦ Ἰσοτιμίδου,
ὡς ἄκυρόν ἐστιν, **ὡς(ειδ)-πρότ**

ἢ περὶ τῶν νόμων
καὶ
τῶν ὄρκων τῶν γεγενημένων,
εἴτε καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξω τὰ γεγενημένα.

ὁ δὲ με ποιεῖ μάλιστ' ἀπορεῖν, **ὁ(αναφ)-πρότ**

ἐγὼ ὑμῖν ἔρω,

α-πρότ

ὅτι οὐ πάντες ἴσως ἐπὶ πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις ὁμοίως ὀργίζεσθε,

ὄτι(ειδ)-πρότ

ἀλλ'

ἕκαστός τι ὑμῶν ἔχει

ὄτι(ειδ)-πρότ

πρὸς ὃ βούλοιτο ἂν με πρῶτον ἀπολογεῖσθαι· πρὸς ὃ(αναφ)-πρότ

ἅμα δὲ περὶ πάντων εἶπεῖν ἀδύνατον.

α-πρότ

κράτιστον οὖν μοι εἶναι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάσκειν πάντα τὰ γενόμενα α-πρότ

καὶ

παραλείπειν μηδέν.

ἂν γὰρ ὀρθῶς μάθητε τὰ πραχθέντα,

ἂν(υποθ)-πρότ

ῥαδίως γνώσεσθ'

α-πρότ

ἃ μου κατεψεύσαντο οἱ κατήγοροι.

ἃ(αναφ)-πρότ

E. Εργασία:

Καλείστε να εκφωνήσετε μιαν ομιλία σε διαγωνισμό διαλογικών συζητήσεων με θέμα: «Η ανεπανόρθωτη ζημιά που προκαλεί η δυσλειτουργία των Μ.Μ.Ε. (παραπληροφόρηση, προβολή αρνητικών προτύπων κ.ά.) στη διαπαιδαγώγηση των νέων».

Να γράψετε μόνο τον πρόλογο της ομιλίας σας (1-2 παράγραφοι), προσπαθώντας να κερδίσετε την προσοχή και την εύνοια του ακροατηρίου σας. Αξιοποιήστε το περιεχόμενο των προοιμίων των δυο ρητορικών λόγων που διδαχθήκατε, όπως επίσης και την τεχνική των ρητορικών ερωτήσεων.

Πιο κάτω σας δίνονται κάποιες λέξεις/φράσεις της Αρχαίας Ελληνικής, που χρησιμοποιούνται στη Νεοελληνική μας Γλώσσα μεταφορικά και θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε στον πρόλογό σας, αφού εντοπίσετε, με τη βοήθεια του καθηγητή σας, τη σημασία τους.

κόπρος του Αυγείου, λερναία ύδρα, Σειρήνα, ασκοί του Αιόλου, Αχιλλεῖος πτέρνα, Αιδώς, Αργεῖοι, ἔπεα πτερόεντα, περί ανέμων και υδάτων, κτῆμα ἐς αἰεί, καινά δαιμόνια, καρπὸν ὧν ἔσπειρας, θερίζεις, ὑπὲρ τὰ ἔσκαμμένα πηδᾶν

Ἴσοκράτους, Ἀρεοπαγιτικός, §80-81

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο Ἀρεοπαγιτικός ανήκει στην κατηγορία των συμβουλευτικών λόγων και γράφηκε μετά το τέλος του Συμμαχικού πολέμου (357–355 π.Χ.), ο οποίος σήμανε τη διάλυση της Β΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας. Σε αυτόν ο Ἴσοκράτης κάνει έκκληση προς τους συμπολίτες του για αναπροσαρμογή της πολιτικής τους στα εσωτερικά και εξωτερικά θέματα και επιστροφή στις πατροπαράδοτες αρχές διακυβέρνησης της πόλης. Στο απόσπασμα που ακολουθεί προβαίνει σε μια σύγκριση ανάμεσα στο πατρογονικό και στο σύγχρονό του πολίτευμα.

B. Κείμενο:

Οἱ μὲν τοίνυν Ἕλληνες οὕτως ἐπίστευον τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πολιτευομένοις, ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἐκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπειχόν τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ὥστ' οὔτε μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τάδε Φασήλιδος ἔπλεον οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ κατέβαινον, ἀλλὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἤγον. νῦν δ' εἰς τοῦτο τὰ πράγματα περιέστηκεν, ὥσθ' οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν. καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν ἀκηκόατε τῶν στρατηγῶν· ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἔπεμψεν ἐδήλωσεν.

Γ. Λεξιλόγιο:

ἔχω (εδώ) = τηρῶ μια στάση, συμπεριφέρομαι

ἐκών : πρόθυμος, θεληματικός

ἐγχειρίζω : εμπιστεύομαι

πολυπραγμονεῖν < πολυπραγμονέω -ῶ: ανακατεύομαι σε ξένες υποθέσεις, επεμβαίνω

περίστημι = φτάνω, καταντῶ σε μια κατάσταση

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις νοηματικές ενότητες, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

Οί μὲν τοίνυν Ἕλληνες οὕτως ἐπίστευον α-πρότ
τοῖς κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πολιτευομένοις,
μτχ φρ(επιθ)

ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἐκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς·
ὥστε(συμπ)-πρότ
μτχ φρ(επιρ)

οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπείχον τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν
πραγμάτων,

α-πρότ

ὥστ' οὔτε μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τάδε Φασήλιδος ἔπλεον ὥστε(συμπ)-πρότ

οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς Ἄλνος ποταμοῦ κατέβαινον, ὥστε(συμπ)-πρότ

ἀλλὰ
πολλὴν ἡσυχίαν ἤγον. ὥστε(συμπ)-πρότ

νῦν δ' εἰς τοῦτο τὰ πράγματα περιέστηκεν, α-πρότ

ὥσθ' οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, ὥστε(συμπ)-πρότ

οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν. ὥστε(συμπ)-πρότ

καὶ
περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν ἀκηκόατε τῶν στρατηγῶν· α-πρότ

ὥς δὲ βασιλεὺς ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ὥς(πλ.ερ)-πρότ

ἐκ τῶν ἐπιστολῶν

ὧν ἔπεμψεν ὧν(αναφ)-πρότ

ἐδήλωσεν. α-πρότ

Ε. Εργασίες:

1. Με τη βοήθεια του καθηγητή σας, να προσπαθήσετε να ερμηνεύσετε τις πιο κάτω λόγιες φράσεις που βασίζονται στο ρήμα γινώσκω:

- ✓ Γνῶθι σαυτὸν
- ✓ Φέρω εἰς γνῶσιν
- ✓ Λαμβάνω γνῶσιν
- ✓ Τελῶ ἐν γνώσει
- ✓ Περιέρχεται εἰς γνῶσιν
- ✓ Πρὸς γνῶσιν καὶ συμμόρφωσιν
- ✓ Ἔχουσι γνῶσιν οἱ φύλακες

1. Ἄς υποθέσουμε ὅτι καλείστε νὰ γράψετε ἓνα ἄρθρο γιὰ τὸ περιοδικὸ τοῦ Σχολείου σας, στὸ ὁποῖο θὰ εκθέσετε ποια ἦταν ἡ αντιμετώπιση τῶν μεταναστῶν στὴν Κύπρο πρὶν τὴν οικονομικὴ κρίση καὶ ποια εἶναι σήμερα. Νὰ γράψετε ἐδῶ μόνο τρεῖς παραγράφους στὶς ὁποῖες νὰ παραθέτετε τὰ στοιχεῖα ποὺ συλλέξατε. Οἱ παράγραφοί σας εἶναι δυνατόν νὰ αναπτύσσονται με παραδείγματα, ἀναλογία, σύγκριση καὶ ἀντίθεση. Στὶς παραγράφους σας, μπορεῖτε νὰ ἀξιοποιήσετε καὶ τὶς φράσεις ποὺ δόθηκαν στὴν ἀσκηση 1.

2. Νὰ σχηματίσετε φράσεις, συντάσσοντας τὰ ρήματα με τὶς λέξεις ἢ με τὰ ονοματικὰ σύνολα ποὺ σας δίνονται:

περιβάλλω	κάποιος-εμπιστοσύνη
αντεπεξέρχομαι	οἱ δυσκολίες τῆς ζωῆς
αφορῶ	ἡ ψυχικὴ ἰσορροπία τῶν εφήβων
ενδίδω	οἱ προτάσεις τοῦ
ενστερνίζομαι	οἱ ἀπόψεις τοῦ
εφιστώ	ἡ προσοχή
περιπίπτω	μεγάλο σφάλμα
συγχρωτίζομαι	ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ κακοί
συναινῶ	ἡ προτεινόμενη λύση
συστοιχῶ	οἱ ἀνάγκες τῆς κοινωνίας
υποπίπτω	ἡ ἀντίληψη

Λυσίου, Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου, §4-7

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Βλέπε σελ. 2.

B. Κείμενο §4-7:

[4] Περί μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐδὲν δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. [5] καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν. τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν. [6] ὁμῶς δὲ καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐρῶ. ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσὶν οἱ μεθεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχεὰ δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. πρόσσδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἐὰν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ. [7] μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ᾧ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδὲ ἅ νεωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γινόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξησθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε.

Γ. Λεξιλόγιο:

εἰρήσθω = προστακτικὴ πρκ. του ρήματος λέγομαι

προσήκει (απρ.ρήμα) = αρμόζει

οἶόν (τ' ἔστι) = εἶναι δυνατόν

ἐρῶ = μέλλ. του ρ. λέγω

χράομαι-ῶμαι = χρησιμοποιῶ

συνεῖναι< απαρ. του ρ. σύνειμι = συναναστρέφομαι, συναντιέμαι

ἀναλίσκω = δαπανώ, ξοδεύω

οὔπω = όχι ακόμα

θεραπεύω = περιποιούμαι νόσο, παρέχω ιατρική φροντίδα

πρόσοδος = εισόδημα, έσοδο

ἀφέλησθε < ἀφαιροῦμαι = αποστερώ από κάποιον κάτι

ἀπόλλυμι = αφανίζω, καταστρέφω

ἐρρωμένος = ρωμαλέος, υγιής

ἀθυμῶ = είμαι αποκαρδιωμένος, στεναχωριέμαι

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[4]

Περὶ μὲν οὖν τούτων τσαυτὰ μοι εἰρήσθω.

α-πρότ

ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν,

ὑπὲρ ὧν(αναφ)-πρότ

ὡς ἂν οἶόν τε

ὡς(αναφ)-πρότ

διὰ βραχυτάτων ἐρῶ.

α-πρότ

φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον·

α-πρότ

καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι

α-πρότ

καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων,

καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην

ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. ὥστε(συμπ)-πρότ

[5]

καὶ

τεκμηρίοις χρηῖται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης,

α-πρότ

ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω,

ὅτι(ειδ)-πρότ

τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας,

ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.

ὅτι(ειδ)-πρότ
μτχ φρ(επιθ)

τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν
καὶ
τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον,

οἷος τυγχάνει,

οἷος(αναφ)-πρότ

πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν·

α-πρότ

[6]

ὅμως δὲ καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἔρω.

α-πρότ

ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν,
τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν
πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί,

α-πρότ

μτχ φρ(επιθ)

α-πρότ, μτχ φρ(κατ)

παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσὶν

α-πρότ

οἷ με θεραπεύσουσι.

οἷ(αναφ)-πρότ

τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν,

α-πρότ

ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι,

ἣν(αναφ)-πρότ

τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτήν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι.

α-πρότ, μτχ φρ(επιθ)

πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης,

α-πρότ

ἣν ἐὰν ἀφέλησθέ με,

ἣν(αναφ+ἐάν)-πρότ

κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῆ δυσχερεστάτη γενέσθαι τύχη.

α-πρότ

[7]

μὴ τοίνυν,

ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὃ βουλή, σῶσαι με δικαίως,

ἐπειδὴ(αιτ)-πρότ

ἀπολέσητε ἀδίκως·

α-πρότ

μηδὲ

ἅ νεωτέρω

ἅ(αναφ)-πρότ

καὶ

μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι ἔδοτε,

μτχ φρ(επιρ)

πρεσβύτερον

καὶ

ἀσθενέστερον γιγνώμενον

μτχ φρ(επιρ)

ἀφέλησθε·

α-πρότ

μηδὲ

πρότερον

καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν

ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι

νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξασθε· **α-πρότ**

μτχ φρ(επιθ)

μτχ φρ(επιρ)

μτχ φρ(επιθ)

μηδ'

ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι

καὶ τοὺς ἄλλους

τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους

ἀθυμῆσαι ποιήσητε.

μτχ φρ(επιρ)

μτχ φρ(επιθ)

E. Εργασία:

Να απαριθμήσετε σε μια μόνο παράγραφο, που θα αποτελεί τον επίλογο της επιστολής σας προς τον ΥΠΠ, κάποιους τρόπους αντιμετώπισης της ανεργίας. Στην παράγραφό σας, να προσπαθήσετε να μιμηθείτε το ύφος του αδυνάτου στην παράγραφο 6 του λόγου που διδαχτήκατε (ὅμως...τύχη), όπου ο ομιλητής πείθει για τη δυσμενὴ θέση στην οποία βρίσκεται παραθέτοντας απλῶς τις δυσμενεῖς συνθήκες ζωῆς του με τη χρήση κομμάτων. Εἶναι δυνατόν να αξιοποιήσετε, αν θέλετε, τις ακόλουθες γνωμικὲς φράσεις:

-ἐπειδὴ μὴ γίνεταὶ τὰ πράγματα ὡς βουλόμεθα, δεῖ βούλεσθαι ὡς γίνεταὶ

-ἐν ἐλπίσιν χρῆ τοὺς σοφοὺς ἔχειν βίον

-μηδὲν χρημάτων ἔνεκα πράττειν

- μηδὲν ἄγαν

-οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ

-μοχθεῖν ἀνάγκη τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν

-πλεόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον

Δημοσθένους, *Περὶ συντάξεως*, §28-31

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Θέμα της ημερήσιας διάταξης στην Εκκλησία του Δήμου είναι η αναδιοργάνωση στη διαχείριση και κατανομή των δημόσιων εσόδων. Ο λόγος γράφτηκε γύρω στο 350 π.Χ. Εκτός από τις προτάσεις που υπέβαλε για την καλύτερη διαχείριση των δημόσιων εσόδων της πόλης, ο ομιλητής τόνισε ότι οι σύγχρονοί του ενδιαφέρονταν αποκλειστικά για την κατάκτηση αξιωμάτων και ανέτρεξε στο ένδοξο αθηναϊκό παρελθόν, οπότε τα μεγάλα στρατιωτικά κατορθώματα αποδίδονταν σε όλο τον λαό και όχι στους ηγέτες του. Επιπλέον, θύμιζε ότι κάποτε τα πολιτικά δικαιώματα θεωρούνταν προνόμιο όσων είχαν γεννηθεί στην Αθήνα και δεν παραχωρούνταν στους ξένους, όσο μεγάλη κι αν ήταν η προσφορά τους.

B. Κείμενο §4-7:

[28] ἀλλὰ νῆ Δία ταῦτα μόνον τότ' εἶχε βέλτιον ἢ νῦν, τὰ δ' ἄλλα χειρόν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὅ τι βούλεσθ' ἐξετάσωμεν. οἰκοδομήματα μὲν γε καὶ κόσμον τῆς πόλεως, ἱερῶν καὶ λιμένων καὶ τῶν ἀκολούθων τούτοις, τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον κατέλιπον ἐκεῖνοι ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι, προπύλαια ταῦτα, νεώσοικοι, στοαί, τᾶλλα, οἷς ἐκεῖνοι κοσμήσαντες τὴν πόλιν ἡμῖν παρέδωκαν. [29] τὰς δ' ἰδίας οἰκίας τῶν ἐν δυνάμει γενομένων οὕτω μετρίας καὶ τῷ τῆς πολιτείας ὀνόματι ἀκολούθους ὥστε τὴν Θεμιστοκλέους καὶ τὴν Κίμωνος καὶ τὴν Ἀριστείδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν, εἴ τις ἄρ' ὑμῶν οἶδεν ὅποια ποτ' ἐστίν, ὄρα τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὔσαν. [30] νῦν δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἡμῶν τὰς ὁδοὺς ἀγαπᾷ κατασκευάζουσα καὶ κρήνας καὶ κονιάματα καὶ λήρους (καὶ οὐ τοῖς εἰσηγησαμένοις ταῦτ' ἐπιτιμῶ, πολλοῦ γε καὶ δέω, ἀλλ' ὑμῖν, εἰ ταῦθ' ἱκανὰ ὑμῖν αὐτοῖς ὑπολαμβάνετ' εἶναι), ἰδίᾳ δ' οἱ τῶν κοινῶν ἐπὶ τῷ γεγενημένοι οἱ μὲν τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας τὰς ἰδίας οἰκίας κατεσκευάκασιν, οὐ μόνον τῶν πολλῶν ὑπερηφανωτέρας, οἱ δὲ γῆν συνεωνημένοι γεωργοῦσιν ὅσην οὐδ' ὄναρ ἤλπισαν πώποτε. [31] τούτων δ' αἴτιον ἀπάντων, ὅτι τότε μὲν ὁ δῆμος δεσπότης ἦν καὶ κύριος ἀπάντων, καὶ ἀγαπητὸν ἦν παρ' ἐκείνου τῶν ἄλλων ἐκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ τινὸς μεταλαμβάνειν, νῦν δὲ τούναντίον κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οὔτοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται, ὁ δὲ δῆμος ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει, καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶθ' ἂν οὔτοι μεταδιδῶσι λαμβάνοντες.

Γ. Λεξιλόγιο:

οί ἐπιγιγνώμενοι = οι μεταγενέστεροι

λελείφθαι = απαρ.πρκ. του ρ. λείπομαι = υπολείπομαι, μένω πίσω

νεώσοικοι = τα οικήματα του ναυστάθμου

σεμνός = πολυτελής, μεγαλειώδης, λαμπρός

κρήνη = πηγή, βρύση

ἡ κονία = κονιορτός, σκόνη ΕΔΩ μικροεπισκευές

ὁ λῆρος = ανοησία, φλυαρία

ἐπιτιμῶ = αποδοκιμάζω, κατακρίνω, κατηγορώ

πολλοῦ δέω =πολύ χρειάζομαι, πολύ απέχω από του να...

ὑπολαμβάνομαι =θεωρώ, κατανοώ

ίκανά = αρκετά

συνωνέομαι =αγοράζω χοντρικά

ὄναρ = όνειρο

προσθήκη = προσθήκη, παράρτημα, συμπλήρωμα

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[28]

ἀλλὰ νῆ Δία ταῦτα μόνον τότ' εἶχε βέλτιον ἢ νῦν,

α-πρότ

τὰ δ' ἄλλα χει̃ρον.

πολλοῦ γε καὶ δεῖ,

α-πρότ

ἀλλ'

ὄ τι βούλεσθ'

ὄ τι(αναφ)-πρότ

ἐξετάσωμεν.

α-πρότ

οἰκοδομήματα μὲν γε
καὶ
κόσμον τῆς πόλεως,
ἱερῶν
καὶ
λιμένων
καὶ
τῶν ἀκολούθων τούτοις,
τοιούτων
καὶ
τοσοῦτον κατέλιπον ἐκεῖνοι

α-πρότ

ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι,
προπύλαια ταῦτα,
νεώσοικοι,
στοαί,
τᾶλλα,
οἷς ἐκεῖνοι κοσμήσαντες τὴν πόλιν ἡμῖν παρέδωκαν·

ὥστε(συμπ)-πρότ

οἷς(αναφ)-πρότ
μτχ φρ(επιρ)

[29]

τὰς δ' ἰδίας οἰκίας

τῶν ἐν δυνάμει γενομένων
οὕτω μετρίας
καὶ
τῶ τῆς πολιτείας ὀνόματι ἀκολούθους,

μτχ φρ(επιθ)

ὥστε τὴν Θεμιστοκλέους
καὶ
τὴν Κίμωνος
καὶ
τὴν Ἀριστείδου
καὶ
τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν,

ὥστε(συμπ)-πρότ

εἴ τις ἄρ' ὑμῶν οἶδεν

εἴ(υποθ)-πρότ

ὅποια ποτ' ἐστίν,

ὅποια(πλ.ερ)-πρότ

ὄρα τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὔσαν.

μτχ φρ(κατ)

[30]

νῦν δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

δημοσίᾳ μὲν ἢ πόλις ἡμῶν τὰς ὁδοὺς ἀγαπᾶ κατασκευάζουσα
καὶ
κρήνας
καὶ

α-πρότ, μτχ φρ(κατ)

<p>κονιάματα καὶ λήρους (καὶ οὐ τοῖς εἰσηγησαμένοις ταῦτ' ἐπιτιμῶ,</p>	α-πρότ, μτχ φρ(επιθ)
<p>πολλοῦ γε καὶ <u>δέω</u>,</p>	α-πρότ
<p>ἀλλ' ὑμῖν, εἰ ταῦθ' ἱκανὰ ὑμῖν αὐτοῖς ὑπολαμβάνετ' εἶναι),</p>	εἰ(αιτ)-πρότ
<p>ἰδίᾳ δ' οἱ τῶν κοινῶν ἐπὶ τῷ γεγενημένοι οἱ μὲν τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμινοτέρας τὰς ἰδίας οἰκίας <u>κατεσκευάκασιν</u>, οὐ μόνον τῶν πολλῶν ὑπερηφανωτέρας, οἱ δὲ γῆν συνεωνημένοι <u>γεωργοῦσιν</u></p>	μτχ φρ(επιθ) α-πρότ α-πρότ
<p>ὅσῃν οὐδ' ὄναρ ἤλπισαν πάποτε.</p>	ὅσῃν(αναφ)-πρότ
<p>[31] τούτων δ' αἴτιον ἀπάντων,</p>	α-πρότ
<p>ὅτι τότε μὲν ὁ δῆμος δεσπότης ἦν καὶ κύριος ἀπάντων,</p>	ὅτι(ειδ)-πρότ
<p>καὶ ἀγαπητὸν ἦν παρ' ἐκείνου τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ τινὸς μεταλαμβάνειν,</p>	ὅτι(ειδ)-πρότ
<p>νῦν δὲ τοῦναντίον κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οὗτοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται,</p>	ὅτι(ειδ)-πρότ ὅτι(ειδ)-πρότ
<p>ὁ δὲ δῆμος ἐν ὑπηρετου καὶ προσθήκης μέρει, καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶθ'</p>	ὅτι(ειδ)-πρότ ὅτι(ειδ)-πρότ
<p>ἂν οὗτοι μεταδιδῶσι λαμβάνοντες.</p>	ἂν(αναφ-υποθ)-πρότ

E. Εργασία:

Να παρατηρήσετε την επανειλημμένη χρήση του **οὔτε** στις παραγράφους 4-6 του λόγου «**Ὑπὲρ τοῦ Μαντιθέου**», του **καὶ** στην παράγραφο 30 του λόγου «**Περὶ συντάξεως**» ὅπως καὶ του **μηδὲ** στην παράγραφο 7 του λόγου «**Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου**» που διδαχθήκατε, ἡ οποία στόχο ἔχει νὰ δώσει ἔμφαση σὲ ὅσα λέγονται.

Ἀς υποθέσουμε ὅτι καλεῖστε κι εσεῖς νὰ γράψετε μιαν ἐπιστολή πρὸς τὸν Υπουργὸ Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ, σὴν οποία θὰ ἐξηγεῖτε τὶς συνέπειες τῆς ανεργίας γιὰ τοὺς νέους. Πιο κάτω νὰ γράψετε μόνο 2-3 παραγράφους, χρησιμοποιώντας τὴν τεχνικὴ τῆς ἐπανάληψης ἐνὸς συνδέσμου, γιὰ νὰ δώσετε ἔμφαση σὲ ὅσα ἀναφέρετε.

Δημοσθένους, Κατὰ Φιλίππου Δ', §29-30

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Σε όλους τους λόγους του Κατὰ Φιλίππου ο Δημοσθένης συνδέει τα λάθη του παρελθόντος με παρήγορες ενθαρρύνσεις. Ζητούμενο είναι να επισπεύσουν τους εξοπλισμούς και να δουλέψουν για τη συνένωση όλων των Ελλήνων εναντίον του Φιλίππου. Στον Κατὰ Φιλίππου Δ' λόγο από όπου και το απόσπασμα που ακολουθεί προβάλλει έντονα η προσπάθεια για ομόνοια στην εσωτερική πολιτική. Επίσης ο Δημοσθένης υπογραμμίζει εντονότερα από αλλού, με φανερή αντίθεση προς τον Ισοκράτη, την ελπίδα για συμφωνία με την Περσία. Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο ρήτορας εισηγείται για πρώτη φορά τη σύμπραξη με τον Μεγάλο Βασιλέα για την αντιμετώπιση του Φιλίππου.

B. Κείμενο:

[29] ὑμεῖς τοίνυν οὐκ ἀκούειν, πρὶν ἂν ὥσπερ νῦν αὐτὰ παρῆ τὰ πράγματα, οὐχὶ βουλευέσθαι περὶ οὐδενὸς εἰώθατ' ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρασκευάζεται, ἀμελήσαντες τοῦ ποιεῖν ταῦτ' οὐ καὶ ἀντιπαρασκευάζεσθαι ῥαθυμεῖτε, καὶ ἂν τι λέγη τις, ἐκβάλλετε, ἐπειδὴν δ' ἀπολωλὸς ἢ πολιορκούμενόν τι πύθησθε, ἀκροᾶσθε καὶ παρασκευάζεσθε. [30] ἦν δ' ἀκηκοέναι μὲν καὶ βεβουλευῆσθαι τότε καιρὸς, ὅθ' ὑμεῖς οὐκ ἠθέλετε, πράττειν δὲ καὶ χρῆσθαι τοῖς παρεσκευασμένοις νῦν, ἠνίκ' ἀκούετε. τοιγαροῦν ἐκ τῶν τοιούτων ἔθων μόνον τῶν πάντων ἀνθρώπων ὑμεῖς τοῖς ἄλλοις τὸναντίον ποιεῖτε· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῶ βουλευέσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα.

Γ. Λεξιλόγιο:

παρῆ = υποτ. του ρ. πάρειμι

τὰ πράγματα = οι δυσχέρειες, τα προβλήματα

εἰώθα< πρκ. του ρ. ἔθω = συνηθίζω

ῥαθυμῶ = αδιαφορῶ, τεμπελιάζω

πύνθάνομαι = ακούω, πληροφοροῦμαι

βεβουλευῆσθαι = απαρ.πρκ. ρ. βουλεύομαι = συσκέπτομαι

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[29]

ὕμεις τοίνυν οὐκ ἀκούειν,

πρὶν ἂν

ὥσπερ νῦν

αὐτὰ παρῆ τὰ πράγματα,

οὐχὶ βουλευέσθαι περὶ οὐδενὸς εἰώθατ' ἐφ' ἡσυχίας,

πρὶν(χρον)-πρότ

ὥσπερ(αναφ)-πρότ

α-πρότ

ἀλλ'

ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρασκευάζεται,

ὅταν(χρον)-πρότ

ἀμελήσαντες τοῦ ποιεῖν ταῦτο

καὶ

ἀντιπαρασκευάζεσθαι

μτχ φρ(επιρ)

ῥαθυμεῖτε,

α-πρότ

καὶ

ἂν τι λέγη τις,

ἂν(υποθ)-πρότ

ἐκβάλλετε,

α-πρότ

ἐπειδὴν δ' ἀπολωλὸς ἢ πολιορκούμενόν τι πύθησθε,

ἐπειδὴν(χρον-υπ)-πρότ

μτχ φρ(κατ)

ἀκροᾶσθε

α-πρότ

καὶ

παρασκευάζεσθε.

α-πρότ

[30]

ἦν δ' ἀκηκοέναι μὲν

καὶ

βεβουλευῆσθαι τότε καιρός,

α-πρότ

ὅθ' ὑμεῖς οὐκ ἠθέλετε,

ὅθ'(χρον)-πρότ

πράττειν δὲ

καὶ

χρῆσθαι τοῖς παρεσκευασμένοις νῦν,

μτχ φρ(επιθ)

ἠνίκ' ἀκούετε.

ἠνίκ'(χρον)-πρότ

τοιγαροῦν ἐκ τῶν τοιούτων ἐθῶν

μόνοι τῶν πάντων ἀνθρώπων ὑμεῖς τοῖς ἄλλοις τὸναντίον ποιεῖτε.

α-πρότ

οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῷ βουλευέσθαι,

α-πρότ

ὕμεις δὲ

μετὰ τὰ πράγματα.

α-πρότ

Ἰσοκράτους, Φίλιππος, §145-147

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Δύο χρόνια μετά την υπογραφή της "ειρήνης του Φιλοκράτη" (346 π.Χ.) ο Ἰσοκράτης, έστειλε μιαν επιστολή στον Φίλιππο. Ἦδη από την αρχή της ο ρήτορας χαρακτήρισε τη συνθήκη ως ένα θετικό βήμα για την πραγματοποίηση της πανελληνίας ιδέας, με την ένωση των Ελλήνων υπό τον Φίλιππο σε έναν κοινό αγώνα κατά των Περσών. Ακόμα, κάλεσε τον Μακεδόνα βασιλιά να μελετήσει προσεκτικά τις προτάσεις του, αγνοώντας τις ενστάσεις όσων έβλεπαν στο πρόσωπό του έναν απλό κατακτητή, αλλά και παραβλέποντας τις αδυναμίες του επιστολικού λόγου σε σχέση με τον ρητορικό.

Ο Ἰσοκράτης επέμεινε ότι όλα συνέτειναν στην ανάληψη από τον Φίλιππο της εκστρατείας εναντίον των Περσών: τα κατορθώματα των προγόνων, η ανανδρία των εχθρών, η τεράστια ισχύς που έχει συγκεντρώσει ο Μακεδόνας βασιλιάς υποτάσσοντας τόσους λαούς.

B. Κείμενο:

[145] καίτοι τοὺς ὀνομαστοτάτους καὶ τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἴσμεν ἐν μικροῖς πολιχνίοις καὶ νησυδρίοις τὰς ἀρχὰς κατασχόντας. ἀλλ' ὅμως ἰσόθεον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστήν τὴν αὐτῶν δόξαν κατέλιπον· ἅπαντες γὰρ φιλοῦσιν οὐ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς μεγίστην δυναστείαν κτησαμένους, ἀλλὰ τοὺς τοῖς Ἑλλησι πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους γεγεννημένους. [146] Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων αὐτοὺς ὄψει τὴν γνώμην ταύτην ἔχοντας, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως· ἐπεὶ καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν, οὐθ' ὅτι τῆς θαλάττης ἤρξεν οὐθ' ὅτι τοσοῦτον πλῆθος χρημάτων εἰσπράξασα τοὺς συμμάχους εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν, ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι πολλῶν πόλεων ἐξουσίαν ἔλαβε, τὰς μὲν ἀναστάτους ποιῆσαι, τὰς δ' αὐξῆσαι, τὰς δ' ὅπως ἐβουλήθη διοικῆσαι. [147] πάντα γὰρ ταῦτα παρῆν αὐτῇ πράττειν· ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν πολλὰ κατηγορίαὶ κατ' αὐτῆς γεγόνασιν, ἐκ δὲ τῆς Μαραθῶνι μάχης καὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν αὐτῶν ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας, ἅπαντες αὐτὴν ἐγκωμιάζουσιν. τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην καὶ περὶ Λακεδαιμονίων ἔχουσιν·

Γ. Λεξιλόγιο:

τὸ πολίχνιον = υποκορ. του πολίχνη = μικρὴ πόλη

νησύδριον = υποκορ. του νῆσος = μικρὸ νησί

σφίσιν αὐτοῖς = γι'αυτούς τους ίδιους

ὄψει< ὄψομαι μέλ. του ὄραω-ῶ= βλέπω

ἀναφέρω = συγκεντρώνω

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[145]

καίτοι τοὺς ὀνομαστοτάτους

καὶ

τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἴσμεν ἐν μικροῖς πολιχνίοις

καὶ

νησυδρίοις τὰς ἀρχὰς κατασχόντας. **μτχ φρ(κατ)**

ἀλλ' ὅμως ἰσόθεον

καὶ

παρὰ πᾶσιν ὀνομαστήν τὴν αὐτῶν δόξαν κατέλιπον.

α-πρότ

ἅπαντες γὰρ φιλοῦσιν

οὐ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς μεγίστην δυναστείαν κτησαμένους,

ἀλλὰ

τοὺς τοῖς Ἑλλησι πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους γεγεννημένους.

α-πρότ

μτχ φρ(επιθ)

μτχ φρ(επιθ)

[146]

Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων αὐτοὺς ὄψει τὴν γνώμην ταύτην ἔχοντας,

ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως·

ἐπεὶ καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν,

α-πρότ

οὐθ' ὅτι τῆς θαλάττης ἤρξεν

ὅτι(αιτ)-πρότ

οὐθ' ὅτι

τοσοῦτον πλῆθος χρημάτων εἰσπράξασα

τοὺς συμμάχους εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν,

ὅτι(αιτ)-πρότ

μτχ φρ(επιθ)

ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι πολλῶν πόλεων ἐξουσίαν ἔλαβε,

ὅτι(αιτ)-πρότ

τὰς μὲν ἀναστάτους ποιῆσαι,

τὰς δ' αὐξῆσαι,

τὰς δ'

ὅπως ἐβουλήθη **ὅπως(αναφ)-πρότ**

διοικῆσαι·

[147]

πάντα γὰρ ταῦτα παρῆν αὐτῇ πράττειν·

α-πρότ

ἀλλ’

ἐκ τούτων μὲν πολλαὶ κατηγορίαι κατ’ αὐτῆς γεγόνασιν,

α-πρότ

ἐκ δὲ τῆς Μαραθῶνι μάχης

καὶ

τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας,

καὶ μάλισθ’

ὅτι τὴν αὐτῶν ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας,

ὅτι(αὐτ)-πρότ

ἅπαντες αὐτὴν ἐγκωμιάζουσιν.

α-πρότ

τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην καὶ περὶ Λακεδαιμονίων ἔχουσιν.

α-πρότ

E. Εργασία:

Στις παραγράφους 9-13 του λόγου «**Ὑπὲρ τοῦ Μαντιθέου**» ο Μαντίθεος απολογείται για τη δημόσια και την ιδιωτική του ζωή, **συγκρίνοντας** τη ζωή του με κάποια άλλα πρότυπα και επισημαίνοντας **τις αντιθέσεις**. Με τον τρόπο της **αντίθεσης** ανάμεσα στη συμπεριφορά των ακροατῶν του και των άλλων, αναπτύσσεται και το απόσπασμα από τον λόγο του Δημοσθένη, «**Κατὰ Φιλίππου**» Δ’ που διδαχθήκατε. Επίσης, η επανειλημμένη χρήση του συνδέσμου **ἀλλά** οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και το απόσπασμα από τον λόγο του Ισοκράτη «**Φίλιππος**» αναπτύσσεται με τον ίδιο τρόπο.

Αφού μελετήσετε τον τρόπο ανάπτυξης των πιο πάνω παραγράφων και λάβετε υπόψη σας το πιο κάτω θεωρητικό πλαίσιο και παράδειγμα, να αναπτύξετε **τρεις** παραγράφους με σύγκριση και αντίθεση στις οποίες να πραγματεύεστε το θέμα: «**Η στάση των γονιών και των παππούδων μας, είναι αντίθετη από τη στάση της δικής μας γενιάς όσον αφορά στο θέμα του σεβασμού της παράδοσης και του πολιτισμού μας**».

Θεωρητικό πλαίσιο:

Η σύγκριση αφορά στην αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ δύο εννοιών, ενώ η αντίθεση την αναζήτηση των διαφορών τους. Για να δομήσουμε μια παράγραφο με σύγκριση ή αντίθεση μπορούμε να ακολουθήσουμε την εξής διαδικασία: στη θεματική πρόταση παρατίθενται οι έννοιες που πρόκειται στη συνέχεια να συγκριθούν ή να αντιτεθούν. Στις λεπτομέρειες της παραγράφου θα γίνει η σύγκριση ή η αντίθεσή τους με δύο τρόπους: μπορούμε ή να κατα-

γράφουμε ξεχωριστά τα χαρακτηριστικά των δύο εννοιών (κατά ομάδες) ή να αντιπαραθέσουμε μία προς μία τις ομοιότητες και τις διαφορές τους (σημείο προς σημείο). Διαρθρωτικές λέξεις: αλλά, όμως, ωστόσο, από την άλλη πλευρά, όμως

Παράδειγμα :

Η μάζα είναι το αντίθετο του λαού. Ο λαός είναι συντεταγμένος, έχει τρόπους ζωής και σκέψης ορισμένους και σχηματισμένους έπειτα από πολλούς εσωτερικούς και εξωτερικούς αγώνες. Ο λαός ζει κυριότατα με την παράδοση, την οποία όμως διαρκώς ανανεώνει και δοκιμάζει. Ο λαός είναι ποιότης και όχι ποσότης, όπως η μάζα. Αντίθετα, η μάζα είναι ασύντακτη, αδιαφοροποίητη και δίχως αυτοσυνείδηση. Η μάζα είναι δημιούργημα και θύμα της προπαγάνδας.

(Ι. Θεοδωρακόπουλος, *Επιστροφή στην Ιστορία*)

Δημοσθένης, Περί τῶν ἐν χερρονήσῳ, §48-49

A. Εισαγωγικό σημείωμα:

Οι Αθηναίοι, θέλοντας να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους στα στενά του Ελλησπόντου, έστειλαν στη Χερσόνησο νέους κληρούχους υπό τον στρατηγό Διοπίθη (343 π.Χ.). Οι κάτοικοι της Καρδίας αντέδρασαν και ζήτησαν τη βοήθεια του Φιλίππου, που αποδέχθηκε την πρόσκλησή τους. Ενόσω, όμως, αυτός ήταν απασχολημένος σε άλλες επιχειρήσεις, το μισθοφορικό στράτευμα του Διοπίθη ληλάτησε τα ελεγχόμενα από τους Μακεδόνες θρακικά παράλια, προκαλώντας την αντίδραση του Φιλίππου, που με επιστολή του κατηγορήσε τον Αθηναίο στρατηγό για παραβίαση της "ειρήνης του Φιλοκράτη". Την υπεράσπισή του απέναντι στην απαίτηση της φιλομακεδονικής μερίδας για διάλυση του στρατεύματός του και ανάκλησή του στην Αθήνα ανέλαβε ο Δημοσθένης (341 π.Χ.). Ο ρήτορας επέρριψε την ευθύνη για την παραβίαση της ειρήνης στις ενέργειες του Μακεδόνα βασιλιά και κάλεσε τους συμπολίτες του –με τη διατήρηση της δύναμης του Διοπίθη στην περιοχή– να του στερήσουν τη δυνατότητα να ενεργεί κατά βούληση, δημιουργώντας τετελεσμένα. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ο ρήτορας αποκάλυψε τους αληθινούς στόχους του Φιλίππου και επανέλαβε τις προτάσεις του για διατήρηση και ενίσχυση του στρατεύματος του Διοπίθη.

B. Κείμενο:

[48] Εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης μεγάλης καὶ πόνων πολλῶν καὶ πραγματείας εἶναι, καὶ μάλ' ὀρθῶς δοκεῖ· ἀλλ' ἐὰν λογίσηται τὰ τῆ πόλει μετὰ ταῦτα γενησόμενα, ἂν ταῦτα μὴ ᾔθελῃ, εὐρήσει λυσιτελοῦν τὸ ἐκόντας ποιεῖν τὰ δέοντα. [49] εἰ μὲν γὰρ ἐστὶ τις ἐγγυητῆς θεῶν (οὐ γὰρ ἀνθρώπων γ' οὐδεὶς ἂν γένοιτ' ἀξιόχρεως τηλικούτου πράγματος) ὡς, ἐὰν ἄγηθ' ἡσυχίαν καὶ ἅπαντα προῆσθε, οὐκ ἐπ' αὐτοὺς ὑμᾶς τελευτῶν ἐκεῖνος ἦξει, αἰσχροὺς μὲν νῆ τὸν Δία καὶ πάντας θεοὺς καὶ ἀνάξιον ὑμῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων τῆ πόλει καὶ πεπραγμένων τοῖς προγόνοις, τῆς ἰδίας ἔνεκα ῥαθυμίας τοὺς ἄλλους πάντας Ἑλληνας εἰς δουλείαν προέσθαι, καὶ ἔγωγ' αὐτὸς μὲν τεθνάναι μᾶλλον ἂν ἢ ταῦτ' εἰρηκέναι βουλοίμην· οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις ἄλλος λέγει καὶ ὑμᾶς πείθει, ἔστω, μὴ ἀμύνεσθε, ἅπαντα πρόεσθε.

Γ. Λεξιλόγιο:

τω = β' τύπος αόριστης αντωνυμίας-αντί τινός
πραγματεία=ενασχόληση, απασχόληση λυσιτελοῦν= όφελος, κέρδος,
συμφέρον

έκών :πρόθυμος, θεληματικός

προήσθε<υποτ. του ρ. προΐεμαι= παραιτούμαι, εγκαταλείπω

τελευτῶν =μετοχή με σημασία επιρρήματος, εν τέλει, τελικά

ράθυμίας =αμεριμνισία, αμέλεια

προέσθαι< απαρ. του ρ. προΐεμαι= παραιτούμαι, εγκαταλείπω

πρόεσθε< οριστ. του ρ. προΐεμαι= παραιτούμαι, εγκαταλείπω

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[48]

Εἰ δέ τω δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης μεγάλης
καὶ πόνων πολλῶν
καὶ πραγματείας εἶναι,
καὶ μάλ' ὀρθῶς δοκεῖ.

Εἰ(υποθ)-πρότ

α-πρότ

ἀλλ'

ἐὰν λογίσῃται τὰ τῇ πόλει μετὰ ταῦτα γενησόμενα,
ἂν ταῦτα μὴ 'θέλῃ,

ἐὰν(υποθ)-πρότ

ἂν(υποθ)-πρότ

εὐρήσει λυσιτελοῦν τὸ ἐκόντας ποιεῖν τὰ δέοντα.

α-πρότ

[49]

εἰ μὲν γὰρ ἐστὶ τις ἐγγυητῆς θεῶν

εἰ(υποθ)-πρότ

(οὐ γὰρ ἀνθρώπων γ' οὐδεὶς ἂν γένοιτ' ἀξιόχρεως τηλικούτου πράγματος) α-πρότ
ὥς,

ὥς(εἰδ)-πρότ

ἐὰν ἄγηθ' ἡσυχίαν

ἐὰν(υποθ)-πρότ

καὶ

ἅπαντα προήσθε,

ἐὰν(υποθ)-πρότ

οὐκ ἐπ' αὐτοὺς ὑμᾶς τελευτῶν ἐκεῖνος ἤξει,
φρ(επιρ)

μτχ

<u>αἰσχροὺς</u> μὲν νῆ τὸν Δία καὶ πάντας θεοὺς	α-πρότ
καὶ	
<u>ἀνάξιον</u> ὑμῶν	α-πρότ
καὶ	
τῶν ὑπαρχόντων τῆ πόλει	μτχ φρ(επιθ)
καὶ	
πεπραγμένων τοῖς προγόνοις,	μτχ φρ(επιθ)
τῆς ἰδίας ἔνεκα ῥαθυμίας	
τοὺς ἄλλους πάντας Ἕλληνας εἰς δουλείαν προέσθαι,	
καὶ	
ἔγωγ' αὐτὸς μὲν τεθνάναι μᾶλλον <u>ἄν</u>	α-πρότ
ἢ	
ταῦτ' εἰρηκέναι <u>βουλοίμην</u> .	
οὐ μὴν ἄλλ' εἷ τις ἄλλος λέγει	εἰ(υποθ)-πρότ
καὶ	
ὑμᾶς πείθει,	εἰ(υποθ)-πρότ
<u>ἔστω</u> ,	α-πρότ
<u>μὴ ἀμύνεσθε</u> ,	α-πρότ
ἅπαντα <u>πρόεσθε</u> .	α-πρότ

E. Εργασία:

Στις παραγράφους 14-17 του λόγου «ὑπὲρ τοῦ Μαντιθέου» παρουσιάζεται ο ηρωισμός του Μαντίθεου με μια δόση υπερβολής. Υπερβολή εντοπίζεται και στο απόσπασμα του λόγου του Δημοσοθένη «Περὶ τῶν ἐν χερρονήσῳ» που διδαχθήκατε. **Υπερβολή** έχουμε όταν παρουσιάζεται μια ενέργεια, μια ιδιότητα, μια κατάσταση κ.τ.λ. μεγαλοποιημένη σε βαθμό που βρίσκεται έξω από την πραγματικότητα και τα φυσικά όρια.

α) Ποιο αισθητικό αποτέλεσμα πιστεύετε ότι δημιουργεί η χρήση της τεχνικής αυτής και ποιο αποτέλεσμα, ως προς τον βαθμό πειστικότητας του λόγου;

β) «Εἴμαστε κοντά στο σημείο όπου, ο μισός πληθυσμός της γης θα εργάζεται, για να συντηρεί τον υπόλοιπο μισό». Να γράψετε μια παράγραφο, με όποιο τρόπο ανάπτυξης θέλετε, στην οποία να αναπτύσσετε την πιο πάνω σκέψη. Στην παράγραφό σας να αξιοποιήσετε

το σχήμα λόγου της υπερβολής κατά τον τρόπο του Μαντίθεου στις πιο πάνω παραγράφους που μελετήσατε.

Λάβετε υπόψη σας ότι, για να δημιουργήσουμε την αίσθηση της υπερβολής, αξιοποιούμε συχνά σύνθετες λέξεις με την πρόθεση *ὑπέρ* και το επίθετο *πᾶς* π.χ. *υπεραγωνιά, υπερθερμαίνω, υπερδιέγερση, υπερευαισθησία, υπερκατανάλωση, υπερπαραγω, υπερπροστασία, υπερειδίκευση, υπερπληθυσμός, υπεραπασχολούμαι, υπερλειτουργώ, υπερσιτίζομαι, υπερκινητικότητα, υπερλειτουργία, παντοπώλης, παντογνώστης, πανθομολογούμενος, παντέρμος, κ.ά.*

Λυσίου, Κατὰ Ἀλκιβιάδου λιποταξίου (Α), §11-13

Α. Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο Αλκιβιάδης, γιος του ομώνυμου γνωστού πολιτικού και της Ιππαρέτης, κατηγορείται στον λόγο αυτό, ο οποίος αποτελεί δευτερολογία, ότι, ενώ κατατάχθηκε το 395/4 π.Χ., για να πολεμήσει ως οπλίτης στην Αλίαρτο της Βοιωτίας, λόγω της δειλίας του μεταπήδησε στο σώμα των ιππέων, μολονότι αυτό απαγορευόταν για κάποιον που δεν είχε προηγουμένως δοκιμαστεί ενόπιον της Βουλής. Ο κατήγορος επικαλέστηκε τους νόμους που, κατά την άποψή του, επέβαλλαν την καταδίκη του Αλκιβιάδη για λιποταξία και δειλία, ενώ προέβλεπαν τη στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων όποιου κατατασσόταν στο σώμα των ιππέων χωρίς προηγούμενη δοκιμασίαν.

Β. Κείμενο:

[11] ἐνθυμηθῆναι δὲ χρὴ ὅτι, εἰ ἐξέσται ὃ τι ἂν τις βούληται ποιεῖν, οὐδὲν ὄφελος νόμους κειῖσθαι ἢ ὑμᾶς συλλέγεσθαι ἢ στρατηγούς αἰρεῖσθαι. θαυμάζω δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εἴ τις ἀξιοῖ, ἔαν μὲν τις προσιόντων τῶν πολεμίων τῆς πρώτης τάξεως τεταγμένος τῆς δευτέρας γένηται, τούτου μὲν δειλίαν καταψηφίζεσθαι, ἔαν δέ τις ἐν τοῖς ὀπλίταις τεταγμένος ἐν τοῖς ἰππεύσιν ἀναφανῆ, τούτῳ συγγνώμη ἔχειν. [12] καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἡγοῦμαι δικάζειν ὑμᾶς οὐ μόνον τῶν ἑξαμαρτανόντων ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀκοσμοῦντων σωφρονεστέρους ποιῆτε. ἔαν μὲν τοίνυν τοὺς ἀγνώτας κολάζητε, οὐδεὶς ἔσται τῶν ἄλλων βελτίων· οὐδεὶς γὰρ εἴσεται τὰ ὑφ' ὑμῶν καταψηφισθέντα· ἔαν δέ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἑξαμαρτανόντων τιμωρῆσθε, πάντες πεύσονται, ὥστε τούτῳ παραδείγματι χρώμενοι βελτίους ἔσονται οἱ πολῖται. [13] ἔαν τοίνυν τούτου καταψηφίσσησθε, οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ πόλει εἴσονται, ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι αἰσθήσονται καὶ οἱ πολέμιοι πεύσονται, καὶ ἡγήσονται πολὺ πλείονος ἀξίαν εἶναι τὴν πόλιν, ἔαν ὀρῶσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τῶν ἀμαρτημάτων μάλισθ' ὑμᾶς ὀργιζομένους καὶ μηδεμιᾶς συγγνώμης τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐν τῷ πολέμῳ τυγχάνοντας.

Γ. Λεξιλόγιο:

ἔξεστι = είναι δυνατόν

κεῖται νόμος = ο νόμος έχει τεθεί, υπάρχει

προσιόντων < πρόσειμι = έρχομαι εναντίον κάποιου

τῶν ἀκοσμούντων < ἀκοσμῶ = προσβάλλω

τοῦς ἀγνώτας < ὄ ἀγνώς-ῶτος = άγνωστος, αφανής

εἴσεται < μέλ. του οἶδα

καταψηφίζομαι = καταδικάζομαι

Δ. Να αποδώσετε το κείμενο στα Νέα Ελληνικά, αξιοποιώντας τις **νοηματικές ενότητες**, όπως σας δίνονται πιο κάτω. Στο πλάι δίνονται κάποιες πληροφορίες, τις οποίες είναι καλό να προσέξετε:

[11]

ἐνθυμηθῆναι δὲ χρῆ

α-πρότ

ὅτι,

ὅτι(ειδ)-πρότ

εἰ ἐξέσται

εἰ(υποθ)-πρότ

ὅ τι ἂν τις βούληται ποιεῖν,

ὅ τι(αναφ)-πρότ

οὐδὲν ὄφελος νόμους κεῖσθαι

ἢ

ὑμᾶς συλλέγεσθαι

ἢ

στρατηγούς αἰρεῖσθαι.

θαυμάζω δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί,

α-πρότ

εἴ τις ἀξιοῖ,

εἰ(αιτ)-πρότ

ἐὰν μὲν τις

ἐὰν(υποθ)-πρότ

προσιόντων τῶν πολεμίων

μτχ φρ(επιρ)

τῆς πρώτης τάξεως τεταγμένος

μτχ φρ(επιρ)

τῆς δευτέρας γένηται,

τούτου μὲν δειλίαν καταψηφίζεσθαι,

ἐὰν δέ τις
ἐν τοῖς ὀπλίταις τεταγμένος
ἐν τοῖς ἵππευσιν ἀναφανῆ,

ἐὰν(υποθ)-πρότ
μτχ φρ(επιθ)

τούτῳ συγγνώμην ἔχειν.

[12]

καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί,
ἡγοῦμαι δικάζειν ὑμᾶς
οὐ μόνον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἕνεκα,

α-πρότ

μτχ

φρ(επιθ)

ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀκοσμοῦντων σωφρονεστέρους ποιῆτε.

ἵνα(τελ)-πρότ
μτχ φρ(επιθ)

ἐὰν μὲν τοίνυν τοὺς ἀγνώτας κολάζητε,
οὐδεὶς ἔσται τῶν ἄλλων βελτίων·

ἐὰν(υποθ)-πρότ
α-πρότ

οὐδεὶς γὰρ εἴσεται τὰ ὑφ' ὑμῶν καταψηφισθέντα· α(γὰρ)-πρότ, μτχ φρ(επιθ)

ἐὰν δὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἐξαμαρτανόντων τιμωρῆσθε,

ἐὰν(υποθ)-πρότ
μτχ φρ(επιθ)

πάντες πεύσσονται,

α-πρότ

ὥστε
τούτῳ παραδείγματι χρώμενοι
βελτίους ἔσονται οἱ πολῖται.

ὥστε(συμπ)-πρότ
μτχ φρ(επιθ)

[13]

ἐὰν τοίνυν τούτου καταψηφίσησθε,

ἐὰν(υποθ)-πρότ

οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ πόλει εἴσονται,

α-πρότ

ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι αἰσθήσονται

α-πρότ

καὶ οἱ πολέμιοι πεύσσονται,

α-πρότ

καὶ ἡγήσονται πολὺ πλείονος ἀξίαν εἶναι τὴν πόλιν,

α-πρότ

ἐὰν ὀρώσιν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις τῶν ἀμαρτημάτων μάλισθ' ὑμᾶς ὀργιζομένους

ἐὰν(υποθ)-πρότ

μτχ φρ(επιθ)

μτχ φρ(κατ)

καὶ

μηδεμιᾶς συγγνώμης τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐν τῷ πολέμῳ τυγχάνοντας.

μτχ φρ(επιθ), μτχ φρ(κατ)

Ε. Εργασία:

Στις παραγράφους 18-19 του λόγου «**Ὑπὲρ τοῦ Μαντιθέου**» και στις παραγράφους 11-13 του λόγου «**Κατὰ Ἀλκιβιάδου λιποταξίου**» που διδαχθήκατε, θίγεται το θέμα της αξιοκρατίας, που είναι σήμερα, πιο επίκαιρο παρά ποτέ.

Καλείστε να εκπονήσετε ερευνητική εργασία τύπου project με τη βοήθεια του καθηγητή σας, αξιοποιώντας πηγές όπως ο «**Επιτάφιος**» λόγος του Θουκυδίδη παρ. 37 και συνεντεύξεις από τέσσερις (4) ενήλικους του περιβάλλοντός σας, για να διερευνήσετε την έννοια της αξιοκρατίας και την εφαρμογή της στην αρχαιότητα και σήμερα.

Θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε, εκτός από τον «**Επιτάφιο**» άλλες τρεις (3) γραπτές πηγές και τέσσερις (4) σύντομες συνεντεύξεις. Η εργασία σας πρέπει να έχει έκταση περίπου 1000 λέξεις και να περιλαμβάνει τις ακόλουθες υποενότητες:

-Ορισμός της έννοιας της αξιοκρατίας

-Εφαρμογή της αξίας αυτής στην αρχαιότητα και σήμερα

-Αποκλίσεις από την αξία αυτή και αρνητικές συνέπειες των αποκλίσεων για τις σύγχρονες κοινωνίες

Ενδεικτικά παρατίθενται τρεις πηγές που θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε:

Η κατάρα της κοινωνικής ανισότητας

Η ανισότητα, αν και είναι η πραγματική αιτία των οικονομικών μας δεινών, διατηρείται στις πλούσιες χώρες γιατί οι άνθρωποι εξακολουθούν να πιστεύουν στις αρχές της αδικίας.

Ο υπέρμαχος της ισότητας J-J. Rousseau υποστήριζε πως η φύση έκανε τους ανθρώπους ίσους και ο πολιτισμός τους κατέστησε άνισους. Με άλλα

λόγια, θεωρούσε ότι οι ανισότητες ανάμεσα στους ανθρώπους έχουν κοινωνική προέλευση.

Στη σύγχρονη εποχή, η M. Thatcher θεωρούσε δεδομένο και αυτονόητο ότι οι διαφορετικές ικανότητες, όπως το διαφορετικό ύψος του κάθε ατόμου, είναι καθορισμένες εκ γενετής κι έτσι ο άνθρωπος έχει ελάχιστη ή καμία δύναμη να αλλάξει αυτή τη μοιραία ετυμηγορία.

Η παραπάνω αρχή δεν είναι η μόνη που συντηρεί την ανισότητα. Στις διάφορες αρχές, που δεν αντέχουν σε μια λογική επιχειρηματολογία, συγκαταλέγονται και οι πεποιθήσεις : ο ελιτισμός και ο αποκλεισμός. Ο ελιτισμός είναι αποδοτικός γιατί το καλό των πολλών ενισχύεται με την προώθηση των ικανοτήτων των προνομιούχων και ο αποκλεισμός είναι απαραίτητος για την κοινωνική υγεία, ενώ η απληστία είναι καλή για τη βελτίωση της ζωής. Με βάση τις ψευδείς πεποιθήσεις, η συλλογική μας δυστυχία, που οφείλεται στην αστόχαστη και απαθή υποταγή μας στην κοινωνική ανισότητα, συνεχίζεται και αυτοσυντηρείται. Η παράνοια του κοινωνικού στάτους ενισχύεται από την τηλεόραση και το διαδίκτυο.

Κατά τον J-P. Sartre είμαστε καταδικασμένοι να είμαστε ελεύθεροι και πάντα θα βρισκόμαστε αντιμέτωποι με πάνω από ένα δρόμο μπροστά μας. Οι παράγοντες που διαμορφώνουν τις επιλογές μας είναι η μοίρα και ο χαρακτήρας μας. Η μοίρα καθορίζει το εύρος των ρεαλιστικών δυνατοτήτων μας, αλλά ο χαρακτήρας μας είναι αυτός που επιλέγει μεταξύ αυτών. Το ποια από τις δυνατότητες θα επιλεγεί εξαρτάται από την πραγματικότητα, δηλαδή την εξωτερική αντίσταση στις επιθυμίες μας. Όσο υψηλότερο είναι το κοινωνικό τίμημα μιας επιλογής, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να επιλεγεί.

Από το ξεκίνημά του αυτός ο αιώνας δεν φαίνεται να δημιουργεί περιβάλλον για αλληλεγγύη και φιλική συνεργασία των ανθρώπων. Σε τούτη την πραγματικότητα κυριαρχούν η απληστία και η διαφθορά, ο ανταγωνισμός και η ιδιοτέλεια. Το γεγονός αυτό οδηγεί στην καχυποψία και τη διαρκή επαγρύπνηση.

Η οικονομική μεγέθυνση, η διαρκώς αυξανόμενη κατανάλωση και ο ανταγωνισμός οδήγησαν στον απορρυθμισμένο και εξατομικευμένο κόσμο μας. Αυτός ο κόσμος πρέπει να αλλάξει, αλλά πώς;

Πρώτα πρέπει να στοχαστούμε το πόσο μεγάλο είναι το χάσμα ανάμεσα στα ιδεώδη και την πραγματικότητα, στις λέξεις και τις πράξεις. Αν οι αξίες μας και συνεπώς οι λέξεις που χρησιμοποιούμε για να κοινωνούμε τις αξίες μας δεν ταιριάζουν με τη δύναμη αυτού που ονομάζουμε

πραγματικότητα, τότε τι εξυπηρετούμε (Z. Bauman, Πλούτος και Ανισότητα, Εκδόσεις 8, 2014);

Από πολιτικό κόμμα που διεκδικεί την εξουσία υπάρχει η τάση μιας διόρθωσης: αφού η πραγματικότητα (όπως την οριοθετήσαμε παραπάνω) αντιστέκεται στην ανθρώπινη βούληση, να τεθεί τέρμα στην πραγματικότητα! Έτσι θα ζούμε σ' έναν κόσμο φτιαγμένο μονάχα από τις ανάγκες και τις επιθυμίες μας...

Δεν θα ήταν πιο ρεαλιστικό, αυτός ο πολιτικός φορέας να ασχοληθεί με την καταπολέμηση των ψευδών πεποιθήσεων που φέρουν τη μεγαλύτερη ευθύνη για την κατάρα της κοινωνικής ανισότητας;

* Ο Καθηγητής Χρήστος Β. Μασσαλάς είναι π. Πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.¹

Αξιοκρατία

Αξιοκρατία: η κατάσταση κατά την οποία επικρατούν οι άξιοι, αυτοί που αξίζουν περισσότερο.

Αναξιοκρατία: η μη εφαρμογή αξιοκρατικών κριτηρίων (συνήθως για τον διορισμό, τη μετάθεση ή την προαγωγή υπαλλήλων), η έλλειψη αξιοκρατίας.

Οικογενειοκρατία (νεποτισμός): η πρακτική να τοποθετούνται από αυτούς που έχουν εξουσία συγγενικά ή φιλικά τους πρόσωπα σε ανώτερες θέσεις και σε ανώτερα αξιώματα.

Ρουσφέτι: χαριστική παροχή εκ μέρους υπουργών ή βουλευτών σε κομματικούς οπαδούς, φίλους ή γνωστούς.

Ρουσφετολογία: η πρακτική της εξυπηρέτησης εκ μέρους πολιτικών των κομματικών οπαδών, φίλων ή γνωστών με χαριστικές πράξεις, εκδουλεύσεις.

---

¹ Από το διαδίκτυο <http://latistor.blogspot.com/2015/12/blog-post.html>

Ευνοιοκρατία: η κατάσταση στην οποία επικρατεί προνομιακή, μεροληπτική μεταχείριση ορισμένων (ευνοουμένων), η άδικη προώθηση και εξυπηρέτηση (κάποιων εις βάρος άλλων).

Η θετική συνεισφορά της αξιοκρατίας

Εφόσον αξιοκρατία σημαίνει να επιλέγονται οι αξιότεροι για τις διάφορες θέσεις εργασίας και ευθύνης, να αναδεικνύονται και να προωθούνται τα ικανότερα άτομα, και να επιβραβεύονται για τη συνεχή προσπάθειά τους, καθίσταται σαφές πως πρόκειται για μια πολλαπλώς επωφελή κατάσταση. Ειδικότερα:

- Η επιλογή των ικανότερων ατόμων για τις διάφορες θέσεις εργασίας - ατόμων που διαθέτουν τις κατάλληλες γνώσεις και έχουν υψηλό επίπεδο κατάρτισης- οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας. Οι άνθρωποι που έχουν τα αναγκαία εφόδια για τη θέση που αναλαμβάνουν, μπορούν να επιτελέσουν το έργο τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και, συνάμα, να προβούν στη λήψη εκείνων των πρωτοβουλιών που απαιτούνται για την περαιτέρω βελτίωση της απόδοσης στον τομέα τους.

Τα άτομα, άλλωστε, που καταλαμβάνουν μια θέση εργασίας χάρη στα προσόντα και στην προσωπική τους αξία, τείνουν να εκτιμούν πολύ περισσότερο την ευκαιρία που τους δίνεται κι εργάζονται έτσι με μεγαλύτερη προθυμία και αποτελεσματικότητα.

- Η βελτίωση της απόδοσης στις διάφορες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα και στις διάφορες εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, που προκύπτει χάρη στην αξιοκρατική επιλογή των στελεχών, ωφελεί τους πολίτες, καθώς τους προσφέρονται υπηρεσίες και προϊόντα υψηλότερης ποιότητας.

- Η αξιοκρατία υπηρετεί διπλώς το δημοκρατικό πολίτευμα, διότι, αφενός οι πολίτες έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο κράτος και ειδικότερα στην ορθή λειτουργία των θεσμών επιλογής προσωπικού, και άρα θεωρούν πως οι άξιοι κάθε τομέα λαμβάνουν την αναγνώριση που τους αναλογεί, και αφετέρου, όταν βρίσκει την εφαρμογή της στους πολιτικούς και στα πρόσωπα εκείνα που καταλαμβάνουν τα διάφορα αξιώματα, καθώς έχει ως αποτέλεσμα την αριότερη διοίκηση του κράτους και των υποθέσεών του.

- Η τήρηση της αξιοκρατίας λειτουργεί ενισχυτικά στις προσπάθειες των πολιτών, και ιδίως των νέων, να διευρύνουν τη μόρφωση και τις δεξιότητές τους, εφόσον γνωρίζουν πως ο κόπος τους θα έχει την επιζητούμενη ανταμοιβή.

- Η αξιοκρατία ανταποκρίνεται στο αίσθημα δικαίου των πολιτών, διασφαλίζοντας πως οι άνθρωποι εκείνοι που προσπαθούν και οι οποίοι έχουν αποκτήσει την αναγκαία κατάρτιση θα επιτύχουν στον τομέα τους, ανεξάρτητα από εξωγενείς παράγοντες όπως είναι η κοινωνική θέση και οι (πολιτικές) γνωριμίες.

- Η αξιοκρατία λειτουργεί ως σημαντικό κίνητρο ενίσχυσης της ευγενούς άμιλλας και του συναγωνισμού, εφόσον οι νέοι γνωρίζουν πως η απόκτηση κατάρτισης και επαγγελματικών εφοδίων επαρκεί για την ανάδειξη των καλύτερων εξ αυτών. Είναι προθυμότεροι, έτσι, να συναγωνιστούν μεταξύ τους, καθώς αντιλαμβάνονται πως η μελλοντική τους αποκατάσταση θα εξαρτηθεί από τις προσπάθειές τους και μόνο.

- Η αξιοκρατία λειτουργεί, συνάμα, ως μέσο ηθικοποίησης, καθώς μέσω αυτής εξαλείφονται οι παράγοντες ευνοιοκρατίας κι οι πολίτες γνωρίζουν πως μόνο κριτήριο για την επιλογή και την ανάδειξή τους είναι οι γνώσεις, οι ικανότητές τους κι η ποιότητα του ήθους και της προσωπικότητάς τους. Απομακρύνεται, άρα, το πνεύμα του αθέμιτου ανταγωνισμού και των παρασκηνιακών διαδικασιών, κι οι νέοι πολίτες αφοσιώνονται απρόσκοπτα στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν τα αναγκαία εφόδια για τη σταδιοδρομία τους στον τομέα που τους ενδιαφέρει.

- Η τήρηση της αξιοκρατίας επιτρέπει στους ανθρώπους να αναγνωρίζουν και να επιβραβεύουν τα επιτεύγματα των συνανθρώπων τους, εφόσον μπορούν να είναι βέβαιοι πως αυτά προέκυψαν χάρη στην πραγματική αξία του εκάστοτε ατόμου και όχι χάρη σε γνωριμίες και πολιτικές εξυπηρετήσεις.

Επιπτώσεις της αναξιοκρατίας

Τα ποικίλα οφέλη που προσφέρει η αξιοκρατία -ατυχώς- υπονομεύονται ή και χάνονται πλήρως, έστω κι από τη μερική επικράτηση της

αναξιοκρατίας, μιας και διασαλεύεται η εμπιστοσύνη των πολιτών τόσο απέναντι στο κράτος και τους πολιτικούς όσο και απέναντι στους συμπολίτες τους. Ειδικότερα:

- Η ρουσφετολογική παραχώρηση θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα, όπως και ο νεποτισμός στον ιδιωτικό τομέα, έχουν ως αποτέλεσμα τη μειωμένη παραγωγικότητα, εφόσον άτομα που δεν έχουν τα κατάλληλα εφόδια καλούνται να διαχειριστούν εργασίες και να αναλάβουν ευθύνες, τις οποίες δεν γνωρίζουν πώς να φέρουν εις πέρας επιτυχώς. Έτσι, προκύπτουν διαρκείς καθυστερήσεις, ενώ το τελικό αποτέλεσμα είναι χαμηλότερο των απαιτήσεων.

Ιδίως σε ό,τι αφορά τον ελληνικό δημόσιο τομέα η διαβόητη παθογένειά του οφείλεται σ' ένα -πρωτοφανές για ευρωπαϊκό κράτος- αρνητικό τρίπτυχο: ρουσφετολογικοί διορισμοί, απουσία αξιολόγησης και μονιμότητα. Πλάι στους ευσυνείδητους δημοσίους υπαλλήλους, που επιτελούν τα καθήκοντά τους με άρτιο επαγγελματισμό, υπάρχει ένα πλήθος υπαλλήλων που κατέλαβε τη θέση του χάρη σε κάποιο ρουσφέτι, χωρίς να έχουν σαφώς την αναγκαία κατάρτιση. Οι υπάλληλοι αυτοί, μιας και δεν χρειάστηκε ποτέ να καταβάλουν πραγματική προσπάθεια για να βρεθούν στη θέση που τους δόθηκε, δεν εκτιμούν την αξία της, κι έτσι, αντί να εργάζονται με πραγματική αφοσίωση, ενδιαφέρονται μόνο για το πώς θα κοπιάσουν όσο γίνεται λιγότερο.

Η απραξία αυτή, άλλωστε, μένει διαρκώς χωρίς επιπτώσεις, εφόσον αφενός δεν υπάρχει ουσιαστική αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων κι αφετέρου οι υπάλληλοι αυτοί γνωρίζουν πως είναι «μόνιμοι», οπότε επιδεικνύουν χαρακτηριστική αδιαφορία απέναντι σε όποια παρατήρηση ή έκκληση των υπευθύνων προκειμένου να εκπληρώσουν με μεγαλύτερη συνέπεια τα καθήκοντά τους. Σε αντίθεση με τον ιδιωτικό τομέα, όπου οι υπάλληλοι αξιολογούνται επί της ουσίας συνεχώς και γνωρίζουν πως μπορούν να απολυθούν ανά πάσα στιγμή για οποιαδήποτε πιθανή παράλειψή τους, οι δημόσιοι υπάλληλοι χαίρουν διαρκούς ασυλίας και για τις παραλείψεις τους και για την αδιαφορία τους απέναντι στις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις.

- Η αναξιοκρατία προκαλεί εύλογη αγανάκτηση στους πολίτες απέναντι στους πολιτικούς, οι οποίοι είναι έτοιμοι να ικανοποιήσουν οποιοδήποτε αίτημα των οπαδών τους, για να διασφαλίσουν την εκλογή τους, κι οποίοι

αδιαφορούν για την καταστρατήγηση κάθε έννοιας δικαίου που προκύπτει από τις ρουσφετολογικές αυτές τοποθετήσεις υπαλλήλων.

Συνάμα, οι πολίτες αγανακτούν και με τους συμπολίτες τους εκείνους που δέχονται τέτοιους ρουσφετολογικούς διορισμούς, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους πως έτσι αδικούν εκείνους οι οποίοι έχουν κοπιάσει για να αποκτήσουν τα κατάλληλα εφόδια και παραμένουν εντούτοις χωρίς εργασία και χωρίς αναγνώριση των προσπαθειών τους. Δημιουργείται, άρα, λόγω της αναξιοκρατίας, ένα ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα το οποίο υπονομεύει κάθε αίσθηση εμπιστοσύνης απέναντι στους πολιτικούς και κατ' επέκταση απέναντι στους δημοκρατικούς θεσμούς, οι οποίοι υφίστανται θεωρητικά για να διασφαλίζουν την αποτροπή ανάλογων φαινομένων.

- Η αναξιοκρατία έχει ιδιαίτερα αρνητικό αντίκτυπο στη ζωή και την ψυχολογία εκείνων των πολιτών, οι οποίοι μη έχοντας τις κατάλληλες γνωριμίες ή την απαιτούμενη ανηθικότητα και έλλειψη αξιοπρέπειας για να παρακαλέσουν για μια τέτοια «εξυπηρέτηση», παραμένουν χωρίς εργασία, παρά το γεγονός ότι έχουν την κατάλληλη κατάρτιση και τις αναγκαίες γνώσεις. Βλέπουν, δηλαδή, τις σπουδές και την προσπάθειά τους να ματαιώνονται, μόνο και μόνο διότι η πολιτεία αυτή τείνει να επιβραβεύει μόνο τους κομματικούς οπαδούς.

- Η αναξιοκρατία αποτρέπει τους νέους ανθρώπους από το να καταβάλουν μια συνεπή προσπάθεια σε ότι αφορά τις σπουδές και την κατάρτισή τους, εφόσον γνωρίζουν πως μόνο όσοι έχουν τις κατάλληλες γνωριμίες θα διασφαλίσουν τη ζητούμενη επαγγελματική αποκατάσταση.

- Η επικράτηση της αναξιοκρατίας ωθεί τους πολίτες στην υιοθέτηση μιας ανήθικης και αμιγώς συμφεροντολογικής στάσης απέναντι στα πράγματα, εφόσον τους «διδάσκει» πως μόνο μέσω του αθέμιτου ανταγωνισμού και της παρασκηνιακής δράσης μπορεί κάποιος να επιτύχει. Έτσι, οι πολίτες χάνουν ο ένας την εμπιστοσύνη απέναντι στον άλλον και αναζητούν τρόπους για να διακριθούν, έστω κι αν αυτό σημαίνει πως θα πρέπει να θυσιάσουν την αξιοπρέπεια και το ήθος τους.

Αίτια επικράτησης της αναξιοκρατίας

Ένα από τα πλέον αρνητικά στοιχεία της ελληνικής κοινωνίας είναι απουσία ορθής πολιτικής συνείδησης, καθώς τόσο οι πολιτικοί όσο και οι πολίτες σπεύδουν να εκμεταλλευτούν κάθε ευκαιρία για την απόκτηση προνομίων, χωρίς να θέλουν συνάμα να καταβάλλουν και τον αναγκαίο κόπο. Οι πολιτικοί, μη έχοντας την ικανότητα και τη δυνατότητα να προσφέρουν κάποιο ουσιαστικό έργο, βασίζουν την εκλογή τους σε εξυπηρετήσεις και παροχές, κι οι πολίτες, αποζητώντας διαρκώς την εύκολη λύση και μη σεβόμενοι τον αγώνα των συμπολιτών τους, συναινούν στο ξεπούλημα της ψήφου τους, με αντάλλαγμα μια θέση εργασίας στο δημόσιο ή κάποια άλλη εξίσου ανέντιμη δωροληψία.

Ο ατομικισμός που διακρίνει τους πολίτες και το γεγονός ότι είναι πρόθυμοι να καταφύγουν σε αθέμιτα μέσα για να διασφαλίσουν τη δική τους αποκατάσταση και την αποκατάσταση των δικών τους, οφείλεται, ως ένα βαθμό, σε μια σειρά ελλείψεων του ελληνικού κράτους. Σημαντικότερη εξ αυτών είναι η απουσία πραγματικών ευκαιριών επαγγελματικής σταδιοδρομίας και η διαχρονικά αυξημένη ανεργία που μαστίζει τον τόπο. Είναι προφανές πως, αν οι πολίτες είχαν τη βεβαιότητα πως θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν εργασία σ' έναν υποθετικά ακμάζοντα ιδιωτικό τομέα, δεν θα καταδέχονταν να ταπεινωθούν απέναντι στους πολιτικούς, μήτε να υποσκελίσουν άλλα αξιότερα άτομα. Η απουσία ηθικών φραγμών, επομένως, που διακρίνει τους πολίτες κι η τάση τους να αδιαφορούν ή και να εχθρεύονται τους ικανότερους συμπολίτες τους πηγάζει από την αδυναμία της ελληνικής πολιτείας να δημιουργήσει ένα σταθερό και με θετικές προοπτικές οικονομικό περιβάλλον. Οι πολίτες ενδίδουν στο αίσθημα της ανασφάλειας και καταφεύγουν σε κατακριτέες πράξεις, προκειμένου να προφυλαχθούν από την ανεργία και την οικονομική εξαθλίωση· έστω και με προφανές τίμημα, την ηθική τους εξαχρείωση.

Τρόποι διαφύλαξης της αξιοκρατίας

- Οι πολίτες θα πρέπει να αποκτήσουν το αναγκαίο ήθος, ώστε όχι μόνο να μην καταδέχονται τέτοιου είδους ρουσφέτια, που τους προσφέρουν θέσεις τις οποίες δεν τις αξίζουν, αλλά και να στηλιτεύουν κάθε ανάλογο φαινόμενο που συναντούν. Θα πρέπει, δηλαδή, να γίνεται σεβαστός ο κόπος κι η αξία του άλλου ανθρώπου, και να εκλείψουν οι εγωκεντρικές συμπεριφορές σκόπιμης υποτίμησης του άλλου.

Αν ο κάθε πολίτης έχει την αναγκαία ηθική ποιότητα, ώστε να αρνείται να δεχτεί μια θέση ή ένα αξίωμα που δεν ανταποκρίνεται στα προσόντα του, τότε θα καταστεί σαφώς ευκολότερη η καταπολέμηση της αναξιοκρατίας. Άλλωστε, η ανηθικότητα των πολιτικών καταφέρει να διαιωνίζεται ακριβώς διότι βρίσκονται πολίτες πρόθυμοι να επωφεληθούν από αυτή.

- Η πολιτεία οφείλει να ενισχύσει και να διατηρήσει τους θεσμούς εκείνους που ελέγχουν τις διαδικασίες επιλογής προσωπικού, όπως είναι το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού, διευρύνοντας συνάμα τις αρμοδιότητές τους, προκειμένου κάθε πρόσληψη στον δημόσιο τομέα να προκύπτει μέσα από διαφανείς και αξιοκρατικές διαδικασίες.

Ενώ, θα πρέπει παράλληλα, να προχωρήσει σε αναδρομικό έλεγχο και αξιολόγηση των υπαρχόντων υπαλλήλων, και να απομακρύνει εκείνους που δεν έχουν τα αναγκαία προσόντα για τη θέση που έχουν καταλάβει. Πρόκειται, βέβαια, για μια διαδικασία επίμοχθη και επώδυνη, η οποία όμως θα μπορέσει να επαναφέρει την αξιοπιστία των δημόσιων υπηρεσιών.

- Η πολιτεία οφείλει να εργαστεί σκληρά προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την ομαλή εκείνη οικονομική ανάπτυξη που θα προσφέρει τις απαιτούμενες θέσεις εργασίας, ώστε να μειωθεί δραστικά το φαινόμενο της ανεργίας. Αν οι πολίτες γνωρίζουν πως μπορούν να βρουν εργασία στον ιδιωτικό τομέα, δεν θα καταφεύγουν σε ρουσφετολογικά αιτήματα για μια ανάλογη θέση στο δημόσιο.

- Η διαφάνεια στις προσλήψεις του δημοσίου τομέα θα πρέπει να συνοδευτεί και με μια ανανέωση του ήθους των πολιτικών, προκειμένου να σπάσει ο φαύλος αυτός κύκλος που κρατά τη χώρα δέσμια της αναξιοκρατίας εδώ και δεκαετίες. Πολιτικοί, οι οποίοι μπορούν να βασίζονται στην εκλογή τους μόνο σε αναξιοκρατικές παροχές και κενές υποσχέσεις, δεν έχουν θέση στο ελληνικό κοινοβούλιο.

- Οι πολίτες οφείλουν να αντιληφθούν πως μόνο μέσω της αξιοκρατίας μπορεί να διασφαλιστεί η πρόοδος του κράτους, εφόσον η επιλογή των ικανότερων πάντοτε στελεχών σημαίνει υψηλή απόδοση και

αποτελεσματικότερη λειτουργία σε όλους τους φορείς και σε όλες τις επιχειρήσεις.

Η απόλυτη αξιοκρατία οδηγεί σε αδικίες

Χρειάζεται, ωστόσο, ιδιαίτερη προσοχή σε ό,τι αφορά την έννοια της αξιοκρατίας, διότι αν επιχειρηθεί η εφαρμογή της σε απόλυτο βαθμό, τότε θα προκύψουν άδικες καταστάσεις, εφόσον άνθρωποι, όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή οι πολύτεκνες μητέρες, θα κληθούν να συναγωνιστούν άτομα που είχαν όλο το χρόνο κι όλες τις ευκαιρίες να ενισχύσουν τα επαγγελματικά τους εφόδια.

Είναι, προφανώς, εύλογο πως ένα άτομο που είχε να υπερνικήσει τις δυσκολίες που του προκαλούσε μια σωματική, ψυχική ή πνευματική αναπηρία, δεν είχε τις ίδιες δυνατότητες με ένα άλλο άτομο, για να προχωρήσει στην απόκτηση υψηλού επιπέδου κατάρτισης. Είναι, άρα, άδικο και άτοπο να καλείται να συναγωνιστεί εκείνους που απρόσκοπτα προχώρησαν στις σπουδές τους. Αντιστοίχως, μια μητέρα που είχε την υποχρέωση να αναθρέψει τέσσερα ή και πέντε παιδιά, δεν είχε τον αναγκαίο χρόνο για να αφοσιωθεί στη διεύρυνση των επαγγελματικών της εφοδίων.

Στο πλαίσιο της αξιοκρατίας, επομένως, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι ειδικές συνθήκες που κλήθηκε να αντιμετωπίσει κάθε άτομο στη ζωή του, ώστε η καταμέτρηση των εφοδίων και των προσόντων του να γίνεται με τα κατάλληλα κριτήρια.

Αξιολόγηση και αξιοκρατία

Μια ιστορία από το παρελθόν, όπως μου τη διηγήθηκε ένα φίλος μου, εξαιρετικός νέος γιατρός, από την Κάλυμνο. Αναφέρεται πενήντα χρόνια πριν... Ο παππούς του είχε σφουγγαράδικο καΐκι.

Μια ιστορία που επαναλαμβάνόταν κάθε τέλος της άνοιξης. Μετά από έναν ακόμα δύσκολο χειμώνα για το φτωχό νησί, αμέσως μετά το Πάσχα των Ελλήνων, όλοι οι κάτοικοι στην προκυμαία. Ήταν η μεγάλη γιορτή της προετοιμασίας για την αναχώρηση των σφουγγαράδικων για τις ακτές της Βόρειας Αφρικής. Για τη μεγάλη περίοδο της αλιείας των πολύτιμων σφουγγαριών. Στο λιμάνι της Καλύμνου εκτυλίσσονται

μοναδικές σκηνές... Σε παράταξη οι υποψήφιοι για πληρώματα των καϊκιών να προβάλλουν τα προσόντα και τις ικανότητές τους. Τη μυϊκή τους δύναμη, την ικανότητά τους να βουτούν σε μεγάλο βάθος, τη δυνατότητά τους να παραμένουν στον βυθό της αφιλόξενης θάλασσας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, τις εμπειρίες τους από τη νικηφόρα αντιμετώπιση θαλάσσιων αρπακτικών, την αφοσίωσή τους στον καπετάνιο, την παραγωγικότητά τους σε συλλογή σφουγγαριών.

Τα προσόντα αυτά του καθενός επιβεβαιώνει και ο καπετάνιος στο καϊκι του οποίου είχε δουλέψει αυτός την προηγούμενη χρονιά. Με τα προσόντα αυτά των σφουγγαράδων, ο κάθε καπετάνιος συμπλήρωνε το πλήρωμά του δίνοντας και την ανάλογη αμοιβή.

Η διαδικασία αυτή στην ακριτική Κάλυμνο, μισό αιώνα πριν, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια αντικειμενική αξιολόγηση που είχε στόχο την αξιοκρατία. Που σημαίνει ίσες ευκαιρίες για όλους και επιλογή εκείνων που αντικειμενικά διαθέτουν τα περισσότερα προσόντα για μια συγκεκριμένη θέση.

Η αξιοκρατία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της δημοκρατίας και σημαντικό παράγοντα προόδου όχι μόνο του ατόμου, αλλά πάνω απ' όλα ολόκληρης της κοινωνίας.

Οδηγεί στη συνεχή βελτίωση του ανθρώπου, προσφέρει κίνητρα για την ανάπτυξη των δυνατοτήτων του, αυξάνοντας ταυτόχρονα την υπευθυνότητα, την αυτοπεποίθηση και το αίσθημα ασφάλειας για το μέλλον του. Παράλληλα ισχυροποιεί τους κοινωνικούς δεσμούς, ενδυναμώνει τον κοινωνικό ιστό, προάγει την ανθρώπινη αλληλεγγύη, ενθαρρύνει την ευγενή άμιλλα, εδραιώνει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, εξασφαλίζει την κοινωνική συνοχή και ενισχύει το περί δικαίου αίσθημα.

Αντίθετα, όταν κυριαρχεί η αναξιοκρατία, ο πολίτης χάνει την εμπιστοσύνη στον εαυτό του, επαναπαύεται και δεν προσπαθεί να βελτιώσει τις γνώσεις και τις δεξιότητές του αφού θεωρεί ότι δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εξέλιξή του. Επιπλέον καθίσταται καχύποπτος, χάνει κάθε πίστη στους θεσμούς και αδιαφορεί για την κοινωνική πρόοδο.

Η συζήτηση για την αξιοκρατία σήμερα, ιδιαίτερα στον δημόσιο βίο της χώρας μας, αποτελεί ζητούμενο, καθώς η απουσία της σε πολλούς τομείς εξακολουθεί να προκαλεί αλυσιδωτά προβλήματα.

Στη σημερινή Ελλάδα ο επαναπροσδιορισμός των αξιών και η επαναδόμηση και η εμπέδωση της αξιολόγησης και της αξιοκρατίας είναι αναγκαία όσο ποτέ άλλοτε. Και αυτό διότι σε βάθος χρόνου θα αποτελέσει τον κύριο μοχλό προόδου όχι μόνο στο οικονομικό πεδίο, αλλά στην εκπαίδευση, στην έρευνα, στην καινοτομία, στην υγεία, στη δημόσια διοίκηση, στον πολιτισμό, στην τέχνη και γενικά σε όλους τους τομείς της κοινωνικής δράσης και έκφρασης.

Η πίστη των Ελλήνων στην αξιοκρατία, που θα βασίζεται σε αντικειμενική, διαφανή, δίκαιη και σφαιρική αξιολόγηση, θα αποτελέσει την ισχυρότερη βάση για σταθερή οικονομική ανάπτυξη, ευημερία, ηθική ανάταξη και κοινωνική συνοχή.

Αξιολόγηση και αξιοκρατία όπως στην προκυμαία της Καλύμνου πενήντα χρόνια πριν. Που γινόταν από αγράμματους εργάτες της θάλασσας, που όμως αυτοί, μαζί με πολλούς άλλους, πολέμησαν με αυτοθυσία στην Αλβανία, αντιστάθηκαν με πάθος στον φασισμό και κράτησαν την πατρίδα μας όρθια.

Χριστόδουλος Ι. Στεφανάδης